

c. kr. nižje gimnazije, bo, če se bo po teh načelih spisoval, izvrsten pripomoček. Gimnazijski mladini pa priporočamo, naj si spopolnjuje umevanje klasikov grških in latinskih s hrvaškimi prevodi, zlasti pesnikov; na ta način se najlaže privadijo pravilnemu naglaševanju bratskega nam jezika.

Dr. D.

Balkan jedinstvu i bratskoj slogi. Izdao dr. Al. pl. Bresztyenszky. Ob veliki noći je izšel že tudi tretji, oziroma prvi zvezek II. letnika. Idejo, katero zastopa ta list, predločuje nam lepo naslovna slika: na oblakih poprsje Marije Device z detetom — v grškem zlogu —, pod njo klečita papež in vshodni patrijarh ter si podajeta roke na sv. evangeliju. Njima ob straneh se vidi v daljavi Petrova cerkev v Rimu in sv. Sofije v Carigradu. — Vshod in zahod si podajeta roke.

Jedna najhujših ran, katero so minula stoletja vsekala krščanstvu, je brezdvomno razkol med vshodno in zahodno cerkvijo. Na tej rani krvavi zlasti slovanski rod. Mnogokrat se je že poskušalo vravnati pogubni prepad med vshodom in zahodom, a do današnjega dne, žal, brez uspeha.

Marsikatera znamenja našega časa pa vzbujajo boljše nade za bodočnost. Znanstveno raziskovanje vedno bolj prodira v skrivne predale vshodnega sveta, živahno občevanje med narodi širi omiko tudi na vshodu, podira zastarele predsodke in zbližuje doslej nasprotne življe; z druge strani pa protiverska struja nališpane slutovode žene v jeden tabor vse, katerim je mar do pozitivnega verstva. Učenjaki skrbno proučavajo bogate zaklade vshodnega krščanstva in poglavar katoliške cerkve, sedanjí papež Leon XIII, ob vsaki priliki vabi razpršene ovce v jeden ovčnjak.

Če je torej zanimanje tako splošno, ne smemo izostati niti mi Slovani. Ravno pri naših južnih bratih so razdivjane strasti napravile neizmerno škodo v verskem, narodnopolitičnem in kulturnem oziru.

Zatorej se nam „Balkan“ zdi kakor zvezda Danica, ker izkuša z mirnim in objektivnim pretresovanjem uglasiti pot do toli zaželjene sprave med vshodom in zahodom. Dovolj je prepira, naj sedaj nastopi mirno znanstveno raziskovanje. Kajpada ima Balkan mnogotere težave in mogočne nasprotnike, kar ga pa naj ne ostraši; pot, katero je nastopil, je dobra.

V prvem zvezku II. letnika imamo deloma nove članke, deloma nadaljevanje prejšnjih. — Na prvem mestu je nadaljevanje in konec članka: „Zar papa nije nasljednik sv. Petra?“ Potem se nadaljuje Palunkov „Bratski razgovor o grčkome odiljenju“, za tem sledi kratek članek „Bezgrješno (neomadeževano) začecé bl. Dj. M. u istočnoj crkvi“. Zanimiv je spis o dogmatiki ruskega metropolita Makarija kakor tudi pisma „protopresvitera Evsevija protopresviteru i doktoru Visarionu“. Potem je književno

poročilo o italijanskem listu „Bessarionu“, ki zastopa isto idejo, kakor Balkan, naposled kratke črtice o primatu Petrovem in izhajanju sv. Duha v kaldejski cerkvi in še dve književni oceni. — Cel zvezek obsega 142 strani. List izhaja tudi v cirilici.

Vrlemu podjetju želimo večših sotrudnikov in veledušnih naročnikov ter je zopet priporočamo prav toplo tudi Slovencem.

Posamezni zvezki veljajo 60 kr. in se naročujejo v knjigarni Antona Scholza v Zagrebu.

Želeti je, da bi list izhajal v določenih obrokih, morda kot četrtletnik, in da bi prinašal strokovne razprave zlasti o slovanskim cerkvah, kakor tudi poročila o novih knjigah, ki se tičejo njegovega predmeta.

F. K.

V vrlem hrvaškem cerkvenem listu „Vrhbosni“ je izhajala v kosih sloveča povest „Ben Hur“. Sedaj izide tudi posebej natisnjena. O tej izdaji smo dobili to-le naznanilo:

„Ben Hur“, pripoviest iz vremena Kristova: angleški napisao Lewis Wallace. Sedam godina radio je umni general Wallace na tom nedostižnom djelu. Godine 1880. ugleda „Ben Hur“ prvi put svet i u čas predobi za se svet. Štiješ one opise iz davno uminulih vremena, i nehote proustiš: „Divno!“ Godine 1887. bilo je već sto osamdeset i pet hiljada primjeraka razprodano u anglezkom jeziku. Iste godine izadje i prvo izdanje u njemačkom jeziku. I do sad izdali su već Niemci „Ben Hura“ u 22 jaka izdanja. „Ben Hur“ je preveden i u jezik turski, švedski, francuski, talijanski, a ima izdanje i u povišenom tisku — za sliepce. „Ben Hur“ je stekao nedavno svomu generalu autoru i gradjansko pravo u Jerusalemu.

I toga „Ben Hura“ izdat će eto do malo na ponuku braće i prijatelja Kaptol vrhbosanski u hrvatskom prievodu, a u najsajnijem izdanju: ne će se postidjeti ni najsajnijega salona. Hoćemo, da imadnemo štagod i mi Hrvati. Hrvatski „Ben Hur“ bit će ukrašen sa 172 krasne ilustracije od umjetnika Ant. C. Baworowski-a. Ilustracije baš krasnu razsvetljuju i osladjuju štociu štivo. Papir će biti što može biti samo ljepši. Korice u velikom formatu najelegantnije; bit će urešene sa dvie bojadisane slike: Zarobljeni Ben Hur sastaje se u Nazaretu sa sinom Marijinim i Ben Hur sa Esterom.

Priredit ćemo uz to sjajno izdanje još i drugo manje sjajno ali takodjer ilustrirano i po sebi ipak vrlo liepo i okusno opremljeno.

Onoga sjajnoga izdanja naklada iznosit će jedno pet stotina, a ovoga drugoga do dvie hiljade komada. Ciena će prvomu izdanju biti 10 for., a drugomu 5 for. Mladeži hrvatskoj i slovenskoj davat ćemo ovo drugo izdanje po 3 for. Da te

cieni niesu nimalu pretjerane, vidi se i odatle, što Niemac svoje sjajno ilustrirano izdanje, i kad ga je već na tolike hiljade, razprodao još uvijek cieni bez pošte 7 for. 50 nč. A hrvatsko sjajno izdanje gledat će da njemačko i prestigne.

Kaptol vrhbosanski uvidja, da se je ovim podhvatom veoma usmijelo, nu natjerala ga na tu

smjelost jedino ljubav prema čestitu štivu i milomu narodu hrvatskom. Zazivljuć Boga u pomoć zazivlje ovim sve hrvatske rodoljube i braću Slovence, da mu priteku u pomoć i preporukom i predplatom svojom. Pomozite, što prije, braćo, pregorite i taj priegor, samo da djelo bude sretno dovršeno! — Kaptol vrhbosanski.

Razne stvari.

Telegraf brez elektrovodnih vezij.

(Spisal prof. Simon Šubic.)

Odkar je rajni profesor Hertz koncem leta 1888. dokazal, da se elektrika razprostira z nekakim valovjem, so se fiziki po mnogobrojnih poskusih prepričali, da se električni učinki razširjajo z eterskim nihanjem na vse strani kakor svetloba in da se od zrcala tudi odbijajo. Kakor se namreč svetloba odbija ob zrcalih, jednako odbivajo parabolska zrcala električne valove ter jih zaganjajo tje, kamor gleda zrcalo. In to električno valovje vzbuja povsodi, kamorkoli zadene, nove električne toke.

A še več stori električno valovje. Razprostiranj u svetlobe se ustavljajo neprozorne stvari, električno valovje pa prodira tudi temna telesa, stene in zidovje, kakor bi jih ne bilo.

Pri takih in enakih poskušnjah sega elektrika od kraja do kraja brez telegrafskih vezij, brez žice. Razprostiranje elektrike po prostoru brez žice ni nič novega pred učenostnim svetom. Strokovnjakom se torej ni zdelo nič posebno čudnega, ko je Tomaž A. Edison že pred več leti obetal, da napravi telegraf brez žice.

A drugo praktično vprašanje je stopilo na dan, vprašanje namreč, komu se posreči, da izumi dosti priročen aparat, s katerim bi tudi neveščaki, kakoršni so večinoma navadni telegrafisti, oddajali in sprejemali električno valovje, ki se razprostira po eterju od postaje do postaje. Taka naprava bi morala pošiljati električno gibanje v daljavo po jedni poti tako, da se ne raztrosi preveč po straneh in ne oslabi.

Kdor se zanima za nove poskuse, temu ni neznano, kako so Angleži in drugi izkušali porabiti to lastnost prostega, od nobene žice odvisnega razprostiranja električnih učinkov. Angležem je bilo gledé na mornarstvo največ na tem: da bi se od obrežja pogovarjali z ladjo, ki zaradi nevarnosti ne more v pristanišče.

V prelivu „la Manche“ ali v morskem rokavu med Francijo in med Anglijo so poskušali dajati si znamenja od dežele do oddaljene ladje, znamenja, katerim ne zavirajo poti ne temna noč, ne megleno obzorje po dnevu, ne vihar. In res so si

z električnimi valovi brez vidne zveze pošiljali znamenja od brega na ladjo in nazaj.

A njihova naprava je bila tako primitivna, da ni bila za vsakdanjo ali za praktično rabo. Na suhem je visela elektrovodna žica kakor pri telegrafu vstric pobrežja; na ladji, ki je stala po dolgem vstric obrežja, pa je bila žica razpeta od konca do konca ladje vstric one žice, ki je visela na suhem. — Električni tok, ki se je n. pr. raztekal po žici na suhem, je delal in razpošiljal električno valovje. Žica razpeta na ladji pa je jemala va-se to po praznem prostoru dotekajoče nevidno valovje ter je dajala od sebe tista znamenja, ki jih je pošiljala telegrafska žica, viseča poleg primorja!

Kaj ne, to je bila kaj nezanesljiva osnova! Vendar je bila imenitna, zakaj s takimi poskusi se je dokazalo, da se električno valovje razprostira brez žičnih vezij vsaj kako uro daleč in da vzbuja, kjer zadene na elektrovodne kovine ali na žico, vnovič električne toke ter prinaša z njimi v daljavo znamenja.

Drugačni poskus je napravil angleški poštni voditelj Preece. Ko se je namreč lani (1896) pretrgal elektrovodni kabel med Anglijo in med otokom Mullom, in ko sta iz morja vzdignjena kablova konca stala celo miljo vsaksebi, je Preece poskusil telegrafovati med koncema po zraku — in glejte, šlo je. Po tem pretrganem kablu se je spečalo 156 telegramov ali depeš v Morsejevi pisavi.

Kdo bi se nadejal, da bo na tem polju Azijat prekosil premetene in izumljive Američane in Evropece! In vendar se je zgodilo tako. Ind Chagidis Chunder Bose — poln skrivnostnih idej — je želel najti kaj posebnega, skrivnega v električnem toku. Glavna misel Bosetova je bila ta-le: Najpočasneje migljajoči električni valovi bi se morda dali prisiliti, da bi naznanjali s svojimi učinki znamenja, katerih so se navzeli ob svojem izviru. Če bi se jim na oddaljeni postaji postavila nasproti nabiralna „optična leča“, izdelana iz žvepla ali iz smole, nabrala in zgostila bi jih do tolike moči, da bi utegnili pokazati kaj učinka. In tako pripravo je Bose neki tudi izumil.

(Konec.)